

Asia: VN/8051/2019

Valtioneuvoston periaatepäätös suomalaisesta demokratiapolitiikasta 2020-luvulla (luonnos)

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne ja yleiset kommenttinne demokratiapolitiikan tilasta, suunnasta ja seurannasta

Sanan- ja uskonnonvapaus ry:n lausunto valtioneuvoston periaatepäätösluonnoksesta suomalaisesta demokratiapolitiikasta 2020-luvulla

Demokratia, oikeusvaltio sekä perus- ja ihmisoikeudet muodostavat yhdessä arvopohjan, jolle suomalaisen yhteiskuntajärjestyksen toivotaan rakentuvan. Poliittisissa keskusteluissa kuitenkin tahtoo unohtua se, että läntisten maiden kulttuurinen perusta ja arvopohja perustuvat juutalais-kristillisen kulttuurin perintöön. Demokraattista oikeusvaltiota ja pohjoismaista hyvinvointivaltiota puolustavaa arvokeskustelua tarvitaan nykyistä suuremmassa määrin, huomioiden kristillisyyden olevan suuri rikkaus maallemme.

Ihmisoikeusjärjestönä korostamme yhdenvertaisuusperiaatetta myös uskonnollisen vakaumuksen omaavien ihmisten kohdalla. Kansalaisjärjestöt tarjoavat tukea demokratia- ja ihmisoikeuskasvatukseen esimerkiksi kouluissa. Ei ole kuitenkaan perusteltua korostaa ja markkinoida minkään yksittäisen järjestön toimintaa esimerkiksi koulujen seksuaalikasvatuksen kohdalla. Tällä hetkellä nuorten kouluelämässä korostuu liiallisesti ns. sukupuolten moninaisuus ja LGBTIQA+ -termien sisäänajo. Esimerkiksi seksuaalioikeudet eivät ole missään sitovassa ihmisoikeussopimuksessa erikseen turvattuja perus- tai ihmisoikeuksia. Sitä vastoin oppilaalla ja hänen vanhemmillaan on uskonnon-, ajatuksen- ja omantunnonvapaus.

Luonnoksessa todetaan sananvapauden kaventuneen. Sanan- ja uskonnonvapaus ry yhtyy tähän käsitykseen. Demokratian ja avoimen keskustelukulttuurin näkökulmasta on ongelmallista, jos on vain yksi oikea tapa ajatella. Poliittinen agenda vaikuttaa olevan naisten sekä seksuaali- ja

sukupuolivähemmistöjen oikeuksien edistämässä. Luonnoksessa käytetään termiä anti-gender, joka ei ole yleisesti kansan käytössä oleva termi. Anti-gender -liikehännän kuvaillaan vastustavan naisten sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksien edistämistä ja sukupuolten tasa-arvoa. Liikehännä on yhä järjestäytyneempää, aloitteellisempaa ja runsaammin rahoitettua. Näin voimakkaiden väitteiden tueksi tarvitaan perusteltua tietoa.

Polarisoituminen ja luottamuksen heikentyminen nakertavat demokraattista kulttuuria. Syyksi esitetään yksipuolisesti vihapuheen käyttöä, ilman että tätä termiä on tarkemmin määritelty. Kansalaisten oikeuksien kannalta huolestuttavaa on, että "Sananvapauden rajoja määrittellen lisääntyvästi tuomioistuinten päätöksiin. EIT:n vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan vihapuhe ei nauti sananvapauden suojaa." Vihapuheen ja disinformaation määrittelemisestä vastaa valtaapitävä taho, ja määrittelyyn voi sisältyä oman edun tavoittelun ja mielivallan mahdollisuus.

Sananvapauden rajoja ei tule määrittellä niin tiukkaan, että se kaventaa uskonnonvapautta ja tekee esimerkiksi pyhien tekstien siteeraamisen käytännössä laittomaksi.

Linjaus 1: Vaalijärjestelmä on toimiva, turvallinen ja luotettava. Jokaisella on yhdenvertaiset mahdollisuudet ja riittävät valmiudet käyttää osallistumisoikeuksiaan

Toimenpide-ehdotusten teemat edustuksellisen demokratian toimivuuden parantamiseksi

- *Vaalijärjestelmän uudistaminen*
- *Vaalien turvallisuuden vahvistaminen*
- *Äänestysmahdollisuuksien joustavoittaminen ja sähköisen äänioikeusrekisterin laajamittainen käyttöönotto*
- *Äänestysaktiivisuuden ja monipuolisen ehdokasasettelun edistäminen*

-

Linjaus 2: Suomessa on käytössä monipuoliset osallistumismahdollisuudet ja yhä useampi käyttää poliittisia- ja kansalaisoikeuksiaan

Toimenpide-ehdotusten teemat edustuksellisen demokratian toimivuuden parantamiseksi

- *Yhdenvertaisen osallistumisen edistämien ja kytkeminen vahvemmin osaksi päätöksentekoa ja valmistelua.*
- *Osallisuusjärjestelmien kehittäminen sekä arviointi kunnissa ja hyvinvointialueilla.*
- *Aloite-instrumenttien tarkastelu sekä erilaisten osallistumis- ja vaikuttamismenetelmien laajamittainen hyödyntäminen. Digitaalisen osallistumisen ja verkkodemokratiapalvelujen kehittäminen.*

- ***Osallistumistoimien arviointi ja mittaaminen sekä yhdenvertaisen osallistumisen kehittäminen.***

Demokratia, oikeusvaltio sekä perus- ja ihmisoikeudet muodostavat yhdessä arvopohjan, jolle suomalaisen yhteiskuntajärjestyksen toivotaan rakentuvan. Poliittisissa keskusteluissa kuitenkin tahtoo unohtua se, että läntisten maiden kulttuurinen perusta ja arvopohja perustuvat juutalais-kristillisen kulttuurin perintöön. Demokraattista oikeusvaltiota ja pohjoismaista hyvinvointivaltiota puolustavaa arvokeskustelua tarvitaan nykyistä suuremmassa määrin, huomioiden kristillisyyden olevan suuri rikkaus maallemme.

Linjaus 3: Demokratia-, ihmisoikeus- ja mediakasvatus sekä jatkuva oppiminen tukevat osallistumisoikeuksien toteutumista

Toimenpide-ehdotusten teemat demokratia-, ihmisoikeus- ja mediakasvatuksen tukemiseksi

- ***Nuorten koulutuspolkujen eriytymiseen puuttuminen varhaisessa vaiheessa. Osallistumista tukevan tietopohjan ja valmiuksien varmistaminen.***
- ***Ajantasaisten koulutus- ja oppimateriaalien saatavuuden parantaminen (demokratia- ja ihmisoikeuskysymyksistä). Valtakunnallisen demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen osaamiskeskuksen perustamisen selvittäminen sekä ajankohtaisten pilottihankkeiden tulosten valtakunnallinen jalkauttaminen.***
- ***Opettajien perus- ja täydennyskoulutuksen pitkäjänteinen kehittäminen demokratia- ja ihmisoikeusasioissa.***
- ***Kansalaistaitojen sekä avoimen keskustelun vahvistaminen disinformaation tunnistamiseksi ja torjumiseksi (ml. digitaalinen- ja mediakasvatus).***
- ***Yleisten kirjastojen ja museoiden verkoston roolin vahvistaminen yhteiskunnallisen osallistumisen ja medialukutaidon vahvistamisessa.***
- ***Demokratiaa, ihmisoikeuksia ja medialukutaitoa koskevan osaamisen vahvistaminen ja painoarvon lisääminen kotoutumiskoulutuksessa sekä monikielisessä yhteiskuntaorientaatiossa.***
- ***Riittävien resurssien turvaaminen kansalaisyhteiskunnan toimijoille demokratiaa, ihmisoikeuksia ja medialukutaitoa koskevan koulutuksen tarjoamiseen.***

Ihmisoikeusjärjestönä korostamme yhdenvertaisuusperiaatetta myös uskonnollisen vakaumuksen omaavien ihmisten kohdalla. Kansalaisjärjestöt tarjoavat tukea demokratia- ja ihmisoikeuskasvatukseen esimerkiksi kouluissa. Ei ole kuitenkaan perusteltua korostaa ja markkinoida minkään yksittäisen järjestön toimintaa esimerkiksi koulujen seksuaalikasvatuksen kohdalla. Tällä hetkellä nuorten kouluelämässä korostuu liiallisesti ns. sukupuolten moninaisuus ja LGBTIQ+ -termien sisäänajo. Esimerkiksi seksuaalioikeudet eivät ole missään sitovassa

ihmisoikeussopimuksessa erikseen turvattuja perus- tai ihmisoikeuksia. Sitä vastoin oppilaalla ja hänen vanhemmillaan on uskonnon, ajatuksen ja omantunnon vapaus.

Linjaus 4: Avoin, läpinäkyvä ja vuorovaikutteinen hallinto vahvistaa luottamusta. Päätöksenteko on tietoperusteista

Toimenpide-ehdotusten teemat, joilla hallinnon avoimuutta ja läpinäkyvyyttä voidaan edistää

- *Julkisen hallinnon viestinnän kehittäminen yhteiskunnan toimintaan liittyvissä asioissa.*
- *Julkisuuslain uudistuksen loppuunsaattaminen. Avoimuusrekisterin saattaminen voimaan, seuranta sekä kehittämistarpeiden arviointi.*
- *Lainsäädäntöprosessin avoimuuden ja osallistavuuden parantaminen sekä virkamiesten osaamisen kehittäminen.*

-

Linjaus 5: Yhteiskunnallinen keskustelukulttuuri on rakentava, moniarvoinen ja syrjimätön sekä mahdollistaa eri väestöryhmien osallistumisen

Toimenpide-ehdotusten teemat, joilla keskustelukulttuuria voidaan parantaa

- *(Puolueiden välisen) dialogin ja yhteistyön tunnistaminen keskeiseksi elementiksi rakentavassa yhteiskunnallisessa keskustelukulttuurissa.*
- *Hyvien väestösuhteiden edistäminen dialogin keinoin.*
- *Oikeiden osallistumisinstrumenttien valinta osallistumisen eriytymisen vähentämiseksi.*
- *Viranomaistoimien jatkaminen ja osaamisen kehittäminen vihapuheeseen ja häirintään puuttumiseksi.*
- *Vihapuheen ehkäisy sekä tietoisuuden lisääminen vihapuheen ja häirinnän kohtaamisesta sekä sananvapauden rajoista.*

Luonnoksessa todetaan sananvapauden kaventuneen. Sanan- ja uskonnonvapaus ry yhtyy tähän käsitykseen. Demokratian ja avoimen keskustelukulttuurin näkökulmasta on ongelmallista, jos on vain yksi oikea tapa ajatella. Poliittinen agenda vaikuttaa olevan naisten sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksien edistämässä. Luonnoksessa käytetään termiä anti-gender, joka ei ole yleisesti kansan käytössä oleva termi. Tämän anti-gender -liikehdinnän kuvaillaan vastustavan naisten sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksien edistämistä ja sukupuolten tasa-arvoa. Liikehdintä on yhä järjestäytyneempää, aloitteellisempaa ja runsaammin rahoitettua. Näin voimakkaiden väitteiden tueksi tarvitaan perusteltua tietoa.

Polarisoituminen ja luottamuksen heikentyminen nakertavat demokraattista kulttuuria. Syyksi esitetään yksipuolisesti vihapuheen käyttöä, ilman että tätä termiä on tarkemmin määritely. Kansalaisten oikeuksien kannalta huolestuttavaa on, että "Sananvapauden rajoja määritellään lisääntyvästi tuomioistuinten päätöksin. EIT:n vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan vihapuhe ei nauti sananvapauden suojaa." Vihapuheen ja disinformaation määrittelemisestä vastaa valtaapitävä taho, ja määrittelyyn voi sisältyä oman edun tavoittelun ja mielivallan mahdollisuus.

Linjaus 6: Aktiivinen ja elinvoimainen kansalaisyhteiskunta on keskeinen osa toimivaa demokratiaa
Toimenpide-ehdotusten teemat, joilla voidaan tukea kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä ja osallistumista

- *Autonomisen ja elinvoimaisen kansalaisyhteiskunnan merkityksen tunnistaminen sekä kumppanuuteen perustuvan sektorien välisen yhteistyön edistäminen.*
- *Kansalaisyhteiskuntaan liittyvien muutosten ja niiden vaikutusten pitkäjänteinen arviointi ja seuranta.*
- *Kansalaistoiminnan rahoitus- ja varainhankintatietoisuuden ja osaamisen tukeminen sekä varainhankintainnovaatioiden kehittäminen.*
- *Nuorten vapaaehtoistoiminnan tukeminen koulujen ja oppilaitosten avulla.*
- *Kansalaisyhteiskuntatutkimuksen edistäminen ja tutkimustiedon parempi hyödyntäminen. Virkahenkilöiden kansalaisyhteiskuntaosaamisen ja –tietämyksen vahvistaminen.*
- *Kulttuurilaitosten roolin ja toiminnan vahvistaminen kotouttamisessa ja sosiaalisessa yhteenkuuluvuudessa sekä kulttuurin nostaminen kestävän kaupunkikehityksen keskiöön.*

Linjaus 7: Suomi tukee demokratiakehitystä kansainvälisesti

Toimenpide-ehdotusten teemat, joilla voidaan tukea kansainvälistä demokratiakehitystä

- *Toimijoiden yhteydenpidon lisääminen kansallisella tasolla ja Suomen kansainvälisen demokratiatyön kehittäminen kokonaisuutena. Suomalaisen demokratia-, ihmisoikeus- ja oikeusvaltioalan asiantuntemuksen hyödyntäminen kansainvälisessä yhteistyössä.*
- *Politiikassa aliedustettujen ryhmien poliittisen osallistumisen vahvistaminen tukemalla kansainvälisesti puolueita ja parlamentteja. Erilaisten tapojen kehittäminen tukemaan eri toimijoiden osallistumisoikeuksien toteutumista sekä mediavapautta.*
- *Valtioneuvoston tutkimustoiminnan kehittäminen sekä seuranta kansainvälisen demokratiatyön vaikuttavuudesta ja kehittämistarpeista.*

- ***Suomen aktiivinen toiminta Euroopan Unionin Team Europe Democracy–aloitteessa ja hallitusten välisissä demokratiajärjestöissä.Suomen tuki Kansainväliselle demokratia- ja vaaliapuinstituutille (International Institute for Democracy and Electoral Assistance, International IDEA).***

-

Sjöholm Mirja-Riitta
Sanan- ja uskonnonvapaus ry